

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA

KOMPARACE PLNĚNÍ KONVERGENČNÍHO KRITÉRIA O
VEŘEJNÝCH FINANCÍCH V ČESKÉ REPUBLICE A VE FRANCII

Bakalářská práce

Autor: Gabriela Ulmannová

Vedoucí práce: doc. Ing. Richard Pospíšil, Ph.D.

Olomouc 2018

Prohlášení

Místopřísežně prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma: Komparace plnění konvergenčního kritéria o veřejných financích v České republice a ve Francii vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci dne.

Podpis

Poděkování

Chtěla bych poděkovat svému vedoucímu bakalářské práce doc. Ing. Richardovi Pospíšilovi, Ph.D. za odborné vedení, za pomoc a rady při zpracování této práce.

Obsah

Úvod	6
1. Evropská integrace.....	8
1.1. Dějiny Evropské integrace	8
1.2. Evropský měnový systém a Evropská hospodářská a měnová unie	9
1.2.1. Evropský měnový systém	10
1.2.2. Evropská hospodářská a měnová unie.....	11
1.3. Maastrichtská smlouva.....	12
2. Kritéria konvergence.....	13
2.1. Kritérium cenové stability	15
2.2. Kritérium směnných kurzů	16
2.3. Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb.....	18
2.4. Kritérium udržitelnosti veřejných financí.....	20
2.4.1. Kritérium veřejného deficitu.....	21
2.4.2. Kritérium veřejného dluhu.....	23
3. Stav veřejných financí v České republice před vstupem a po vstupu do EU.....	25
3.1. Stav veřejných financí v České republice před vstupem do EU	25
3.1.1. Veřejný deficit před vstupem do EU	26
3.1.2. Veřejný dluh před vstupem do EU	26
3.2. Stav veřejných financí v České republice po vstupu do EU.....	27
3.2.1. Veřejný deficit po vstupu do EU.....	28
3.2.2. Veřejný dluh po vstupu do EU.....	28
3.3. Prognózy do dalších let.....	29
4. Stav veřejných financí ve Francii před vstupem a po vstupu do EMU	30
4.1. Stav veřejných financí ve Francii před vstupem do Evropské Unie.....	30
4.2. Stav veřejných financí ve Francii před vstupem do EMU	32
4.2.1. Veřejný deficit před vstupem do EMU.....	33
4.2.2. Veřejný dluh před vstupem do EMU.....	34
4.3. Stav veřejných financí ve Francii po vstupu do EMU	34
4.3.1. Veřejný deficit po vstupu do EMU	35

4.3.2. Veřejný dluh po vstupu do EMU	35
5. Příjmy a výdaje veřejných rozpočtů.....	37
5.1. Daňový systém a daňové reformy.....	37
5.2. Důchodový systém a jeho reformy.....	39
5.3. Sociální zabezpečení a sociální dávky.....	40
6. Predikce vývoje	41
6.1. Zhodnocení systému veřejných financí v obou zkoumaných zemích	41
6.2. Návrh možného hospodaření se státním rozpočtem ve Francii	41
6.3. Návrh možného scénáře přijetí eura v České republice.....	42
6.4. Přínosy a rizika přijetí eura pro Českou republiku.....	43
6.4.1. Výhody.....	43
6.4.2. Nevýhody	45
6.5. Odhadované dopady na státní rozpočet při zavedení eura	46
6.6. Financování státního dluhu v České republice a ve Francii.....	47
Závěr.....	48
Resumé.....	50
Seznam použité literatury	51
Elektronické zdroje.....	52
Seznam grafů a tabulek.....	54
Seznam zkratk	55

Úvod

V posledních letech je vstup České republiky do eurozóny předmětem diskuzí napříč různými oblastmi. Ekonomové a politologové se přou, zda přijetí společné měny oživí českou ekonomiku, či naopak dojde k jejímu úpadku. Ani českou veřejnost toto téma nenechává chladnou. S nadsázkou můžeme říci, že Česká republika je v této oblasti rozdělena na proevropskou a protievropskou část.

Je třeba si uvědomit, že v roce 2004 se Česká republika při vstupu do Evropské unie zavázala k přijetí jednotné měny. Názory na toto téma se markantně liší, a proto je důležité věnovat pozornost této aktuální problematice.

Pro lepší pochopení celkové problematiky, je třeba se seznámit s historií evropské integrace a vývojem evropského měnového systému, ta je vysvětlena v 1.kapitole.

Následující 2.kapitola už se přímo zabývá Maastrichtskými konvergenčními kritérii, které přímo určují podmínky, které musí země splnit, pokud chce přijmout společnou měnu. Zaměřím se hlavně na jediné fiskální kritérium o veřejných financích, které je hlavním předmětem mé práce.

Třetí a čtvrtá kapitola řeší vývoj dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí a jeho komparaci v České republice a Francii.

Pátá kapitola se týká příjmů a výdajů veřejných rozpočtů zkoumaných zemí. Předmětem této kapitoly je seznámit se s daňovým i důchodovým systémem a formami sociálních dávek v obou zemích.

Poslední 6. kapitola se věnuje vývoji veřejných financí v závislosti na přijetí jednotné měny s predikcí možných dopadů na veřejný rozpočet. Součástí této kapitoly jsou i způsoby financování státního dluhu.

Cílem mé bakalářské práce je provést analýzu vývoje dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí v České republice a ve Francii. Analýza bude zaměřena na období před vstupem České republiky do Evropské unie a po něm, a to se zaměřením na veřejné finance a veřejný rozpočet u nás. V případě Francie, která je starou členskou zemí EU a členem eurozóny, bude tento vývoj analyzován v období před a po vstupu do eurozóny. Po analýze bude provedena vzájemná komparace celého systému veřejných financí se zaměřením na jeho vývoj v posledních letech a jeho střednědobou a dlouhodobou udržitelnost. Pro účel udržitelnosti veřejných financí bude použito kritérium Maastrichtských konvergenčních kritérií, které je podmínkou jak pro členy eurozóny, tak i pro země, které chtějí do eurozóny vstoupit. Zvláštní pozornost bude věnována i predikci budoucího vývoje veřejných financí ve střednědobém horizontu.

Paralelním cílem mé práce pak bude analýza fiskální a hospodářské politiky v uvedených zemích. Provedena bude analýza národních ekonomik se zaměřením na příjmy a výdaje veřejných rozpočtů. Součástí budou i vybraná doporučení, které mohou vést k hospodářskému oživení v budoucnosti.

Téma práce jsem zvolila, jelikož je mi velmi blízké. Ve Francii momentálně žiji, a tudíž je mi její sociální systém hodně blízký. Pracuji spíše se starší generací, a tak spatřuji, že ačkoliv nynější generace může bez problému profitovat ze sociálního systému, tak do budoucna je tento systém neudržitelný. Proto jsem se rozhodla zabývat se touto problematikou. Ve své práci se budu snažit najít odpověď na otázku, jak zefektivnit systém sociálního zabezpečení a také možnosti, jak snížit výdaje státního rozpočtu.

Mezi metody mé práce zahrnu různé rešerše, analýzy a následné srovnání zkoumaných informací.

1. Evropská integrace

1.1. Dějiny Evropské integrace

Dějiny Evropské integrace jsou velmi obsáhlé a pro lepší chápání mé práce si vystačíme pouze s několika klíčovými údaji. Proto se nebudu zabývat integrací do hloubky, nýbrž jen nejdůležitějšími mezníky.

Po konci 2. světové války se začali objevovat první myšlenky o evropské integraci. Již v 50. letech došlo k založení třech nejvýznamnějších společenství, které zformovaly podobu současné Evropské unie.

Za první impulz integrace můžeme považovat vytvoření celní unie roku 1948 mezi Belgií, Nizozemskem a Lucemburskem, které je známo pod názvem Benelux.

První ze tří společenství založených v 50. letech je Evropské společenství uhlí a oceli, které bylo založeno v roce 1952 Pařížskou smlouvou. ESUO bylo navrženo tak, aby zabránilo další válce. Smlouva byla podepsána tzv. Šestkou, která zahrnuje Francii, Západní Německo, Itálii a země Beneluxu: Belgii, Nizozemí a Lucembursko. ESUO mělo mezi státy vytvořit společný trh pro obchod s uhlím a ocelí. (Kovář, Horčíčka, 2006)

Evropské hospodářské společenství mělo podpořit evropskou integraci a jednotný trh. Evropské společenství pro atomovou energii se zabývalo rozvojem a mírovým využitím jaderného průmyslu. Obě smlouvy, smlouva o EHS i EURATOM, byly podepsány na základě Římských smluv 25. března 1957, avšak v platnost vstoupily až 1. ledna 1958. Mezi členské země řadíme: Francii, NSR, Itálii a země Beneluxu. (Grant, Bamford, 2006)

Roku 1965 byla podepsána Slučovací smlouva, která sloučila ESUO, EHS a EURATOM. V roce 1967 vstoupila smlouva v platnost a dala společenstvím souhrnný název Evropské společenství. ES původně tvořila tzv. vnitřní šestka, ke které od 70. let přistupovaly další státy. Postupně přistoupilo Dánsko, Irsko, Velká Británie, Řecko, Portugalsko a Španělsko. Navíc přibylo území NDR (Německá demokratická republika neboli „východní Německo“), které se společně s NSR sjednotilo v jedno, nynější Německo. (Lacina, Ostřížek a kol., 2011)

Zásadním konceptem pro vývoj ES se stal Jednotný evropský akt, jehož základní podstatou bylo vrátit se k původním cílům EHS, to znamená: vytvořit jednotný společný trh. Důsledkem aktu došlo k uzavření tzv. Schengenské smlouvy o zrušení hraničních kontrol zboží i osob v roce 1985. Na základě této smlouvy vznikl Schengenský prostor, ve kterém byl umožněn volný pohyb osob, zboží, služeb a kapitálu.

Na základě Maastrichtské smlouvy byl zaveden pojem Evropská Unie a vytvořena struktura tzv. tří pilířů. Nejdůležitější částí se stal první pilíř, jehož cílem bylo posílit legitimitu společných institucí a také zprůchodnit rozhodovací proces. Maastrichtskou smlouvou se budu hlouběji zabývat v následující podkapitole.

V roce 1995 přistoupilo k Evropské Unii Rakousko, Finsko a Švédsko.

Během formování Evropské unie došlo k přijetí několika dalších smluv, které upravovaly jednotlivé oblasti EU. Mezi nejdůležitější řadíme Amsterodamskou smlouvu, Niceskou smlouvu a Lisabonskou smlouvu. (Horčíčka, Kovář, 2006)

V roce 2004 došlo k největšímu rozšíření Unie, kdy bylo připojeno 10 následujících států: Česká republika, Estonsko, Kypr, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Polsko, Slovensko a Slovinsko.

Lisabonská smlouva obsahuje dvě části, které pozměňují Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství, která byla nově přejmenována na Smlouvu o fungování Evropské unie. (Baldwin, Wyplosz, 2013)

K dalšímu rozšíření dochází v roce 2007, a to o Bulharsko a Rumunsko. Posledním přistupujícím státem se roku 2013 stalo Chorvatsko.

1.2. Evropský měnový systém a Evropská hospodářská a měnová unie

První pokus o vytvoření měnové unie byl učiněn za základě tzv. Wernerovy zprávy v roce 1970. Tento program se bohužel nepodařilo splnit a byl tedy oficiálně odvolán v roce 1974. Avšak tyto zkušenosti byly později využity pro vytvoření Evropského měnového systému.

1.2.1. Evropský měnový systém

Tento systém vznikl v roce 1979 a přes výkyvy v 90. letech, vydržel až do roku 1998. EMS je systém, který má za cíl udržet stabilní kurzy mezi měnami zemí Evropského hospodářského společenství.

Jedním z podnětů založení EMS byla snaha o nahrazení dolaru, který byl označován jako hlavní světová měna. Dolar přestal být stabilní měnou po rozpadu bretton-woodského mezinárodního uspořádání.

Cílem EMS mělo být vytvoření spolehlivého směnného systému měn členských zemí a tím podpořit vzájemný obchod a zároveň prohloubit integrační proces členských zemí.

Prostřednictvím fixních, ale upravitelných směnných kurzů se EMS snažilo dosáhnout cenové a kursové stability. Tato stabilizace měn měla za úkol zlepšit konvergenci a hospodářský vývoj členských států.

EMS položil základní kámen pro vznik měnové unie, ačkoliv tento krok ve svém programu naplánovaný neměl.

Flukтуаční pásmo bylo Evropským měnovým systémem stanoveno na maximálně +/- 2,25 %, pro Itálii, Španělsko a Portugalsko byla udělena výjimka na +/- 6 %.

V roce 1993 bylo flukтуаční pásmo rozšířeno na +/- 15 % kvůli neschopnosti udržet kurzy některých měn v rámci daného rozmezí. (Had, Urban, 2000)

1.2.2. Evropská hospodářská a měnová unie

Evropská hospodářská a měnová unie, často zkracováno na Evropskou měnovou unii, sdružuje všechny členy EU.

EMU bylo vytvořeno na základě *Delorovy zprávy*, která byla přijata Evropskou radou v roce 1989. Tato zpráva vytvořila návrh přestupu k měnové unii se společnou měnou. Tento proces měl trvat deset let a měl být rozložen do třech etap. Cílem bylo upevnit směnné kurzy jednotlivých měn, zavést společnou měnu a měnovou politiku pod záštitou nově zřízené Evropské centrální banky (ECB). Později byl tento návrh přenesen do Maastrichtské smlouvy. (Had, Urban, 2000)

První etapa (1990–1993) měla za úkol prohloubit hospodářské a měnové politiky členských zemí. Dalším úkolem bylo zapojení členských měn do systému pevných kurzů ERM (Evropský mechanismus směnných kurzů).

Ve druhé etapě (1994–1998) vznikl Evropský měnový institut (EMI), který podporoval spolupráci mezi centrálními bankami členských zemí. EMI vystřídal dosavadní Evropský fond měnové spolupráce.

Během třetí etapy (1999–x) EMI byl nahrazen Evropskou centrální bankou (ECB). Došlo k zafixování kurzů mezi členskými státy a dále k vyhlášení tzv. Maastrichtských kritérií. Tyto fiskální a monetární kritéria se stala základní podmínkou pro vstup do třetí etapy integračního procesu EMU. (Kunešová, Mrkvan, 2005)

Z počátku přijmulo euro 11 z 15 členů EU: Belgie, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Lucembursko, Německo, Nizozemí, Portugalsko, Rakousko a Španělsko. Do eurozóny tedy nevstoupila Velká Británie a Dánsko, které si vyžádaly tzv. „neúčastnickou doložku“ a Švédsko, které ale doložku nemá. Postupně do třetí etapy EMU vstoupily další státy. V roce 2001 Řecko, v roce 2007 Slovinsko, následoval Kypr a Malta v roce 2008, dále Slovensko v roce 2009, poté se připojily Baltské státy a Estonsko v roce 2011, Lotyšsko v roce 2014 a posledním státem, který vstoupil do EMU je Litva v roce 2015. (Kunešová, Mrkvan, 2005)

1.3. Maastrichtská smlouva

Maastrichtská smlouva (neboli Smlouva o Evropské unii) byla podepsána 7. února 1992 v Maastrichtu a vstoupila v platnost 1. listopadu následujícího roku, tedy 1993. Podle této smlouvy se EU soustředí na 3 oblasti (pilíře): ekonomickou oblast, oblast zahraničněpolitickou a bezpečnostní a oblast justice a vnitřních věcí. (Dinan, 2010)

Cílem prvního pilíře je podpora ekonomického a sociálního pokroku, vytvořením prostoru bez vnitřních hranic, posílení ekonomické a sociální soudržnosti a dále zavedením hospodářské a měnové unie se společnou měnou.

V druhém pilíři se členské země zavazují realizovat společnou zahraniční a bezpečnostní politiku, aby se zajistily společné hodnoty, zájmy a nezávislost EU. Mezi ostatní cíle můžeme řadit například posilování bezpečnosti EU, zachování míru a posílení mezinárodní bezpečnosti, či upevňování a rozvíjení demokracie.

Poslední třetí pilíř spravuje oblast justice a vnitřních věcí. Do této oblasti můžeme zařadit např.: azylovou politiku, přistěhovaleckou politiku, boj proti drogám a podvodům, spolupráce policie či soudů v mezinárodním měřítku. (Kunešová, Mrkvan, 2005)

Další složkou Maastrichtské smlouvy byl plán na zavedení jednotné měny v rámci hospodářské a měnové unie, která obsahuje konvergenční kritéria pro její přijetí.

2. Kritéria konvergence

Cílem této kapitoly je podrobně popsat jednotlivá Maastrichtská konvergenční kritéria a plnění těchto kritérií ve vybraném časovém úseku v České republice i ve Francii. Nejhlouběji se budu zabývat fiskálním kritériem udržitelnosti veřejných financí, které obsahuje dvě další kritéria, a to kritérium veřejného dluhu a kritérium veřejného deficitu.

Na počátku 90. let byla makroekonomická situace jednotlivých států velmi rozdílná. Německo se obávalo, že některé státy nejsou připraveny na přijetí měnové unie a požadovalo, aby vstup do unie nebyl automatický. (Baldwin, Wyplosz, 2013)

Pokud budeme kritéria posuzovat z hlediska optimálních měnových oblastí, tak můžeme říci, že kritéria jsou určitým „testem soudržnosti“. Na druhou stranu si musíme uvědomit, že ani teorie optimálních měnových oblastí nám nedává jednoznačnou odpověď na to, jak vyhodnotit, které státy mohou unii tvořit. (Bárková, 2014)

Pro vstup do měnové unie, musí země splňovat pět konvergenčních kritérií. Kritéria můžeme obecně rozdělit na dvě fiskální a tři monetární. Kritéria monetární jsou kritérium cenové stability, kritérium směnného kurzu, kritérium dlouhodobých úrokových sazeb. Kritéria fiskální se zabývají deficitem veřejných rozpočtů a veřejným dluhem, souhrnně je můžeme nazvat kritériem udržitelnosti veřejných financí. (Bárková, 2014)

Na počátku kritéria splňovala s výjimkou Řecka všechny země. Vstup Řecka byl odložen na dva roky. Tato kritéria později účinně zpomalovala nová členství v eurozóně. (Baldwin, Wyplosz, 2013)

Uvedená kritéria mají dva hlavní cíle. Prvním je dosažení makroekonomické stabilizace země, což je v zájmu každé ekonomiky. Druhý cíl sleduje ekonomický vývoj zemí v měnové unii. Tento cíl vyplývá ze ztráty národní měny, měnového kurzu a samostatné měnové politiky centrální banky.

Aby byla kritéria úspěšně vyhodnocena je potřeba splnit všechna. Co se týče plnění kritérií nejde pouze o jednorázové nebo krátkodobé splnění kritérií, smlouva obsahuje požadavek na jejich „udržitelnost“. (Plchová a kol., 2010)

Státy, které se zavázaly přijmout společnou měnu a prozatím ji nepřijaly, jsou komplexněji posuzovány v tzv. konvergenční zprávě, kterou vydává Evropská centrální banka (minimálně jednou za dva roky). Poslední konvergenční zpráva byla vydána v červnu 2016. (Bárková, 2014)

Evropská centrální banka se při uplatňování kritérií konvergence řídí několika hlavními zásadami. *„Hlavním účelem kritérií konvergence je zajistit, aby se členy eurozóny mohly stát pouze ty členské státy, jejichž hospodářská situace umožňuje udržování cenové stability a soudržnosti eurozóny. Zadruhé, kritéria konvergence tvoří koherentní a integrovaný celek a musí být všechna splněna. Smlouva přikládá všem kritériím stejný význam a nestanoví pro ně žádnou hierarchii. Zatřetí, kritéria konvergence musí být splněna na základě skutečných údajů. Začtvrté, uplatňování kritérií konvergence by mělo být konzistentní, transparentní a srozumitelné. Navíc je při porovnávání souladu s kritérii konvergence základním faktorem udržitelnost, neboť konvergence se nesmí vztahovat určitému okamžiku, nýbrž musí být dlouhodobá. Hodnocení jednotlivých států proto posuzují udržitelnost konvergence.“* (Konvergenční zpráva, 2016, s. 4)

U států se hodnotí ekonomický vývoj zpětně za posledních deset let a předpokládaný budoucí vývoj těchto zemí. V poslední zprávě bylo posuzováno sedm členských států – Bulharsko, Česká republika, Chorvatsko, Maďarsko, Polsko, Rumunsko, Švédsko. (Konvergenční zpráva, 2016)

2.1. Kritérium cenové stability

Kritérium cenové stability se přímo zabývá inflací a je formulováno čl. 140 odst. 1 Smlouvy o fungování Evropské unie jako *„dosažení vysokého stupně cenové stability patrného z míry inflace, která se blíží míře inflace nejvýše tří členských států, jež dosáhly v oblasti cenové stability nejlepších výsledků.“*¹

Toto tvrzení je dále upřesněno v Protokolu (č. 13), který je připojen ke Smlouvě o fungování Evropské unie. *„Kritérium cenové stability znamená, že členský stát vykazuje dlouhodobě udržitelnou cenovou stabilitu a průměrnou míru inflace měřenou v průběhu jednoho roku před provedeným šetřením, jež nepřekračuje o více než 1,5procentního bodu míru inflace nejvýše tří členských států, které v oblasti cenové stability dosáhly nejlepších výsledků.“* (Bárková, 2014, s. 31)

Během hodnocení tohoto kritéria, inflaci měříme za pomoci tzv. harmonizovaného indexu spotřebitelských cen (HICP). Mezi tři země s nejlepším výsledkem v oblasti cenové stability by neměla být zařazena země s deflací, tj. země se zápornou inflací. Míra inflace se počítá srovnáním přírůstku aktuálního průměru harmonizovaného indexu spotřebitelských cen za období posledních 12 měsíců a předchozím průměrem za 12 měsíců (nejde tedy o jeden kalendářní rok). Hodnota cenového kritéria vychází z neváženého aritmetického průměru inflací zemí, které dosáhly nejnižší míry inflace. Členskými zeměmi se rozumí členské země Evropské unie, nikoliv pouze členské země eurozóny. (Plchová a kol., 2010)

Česká republika se vyznačuje nízko-inflačním prostředím a toto kritérium od roku 2013 plní. Česká národní banka má stanoven inflační cíl 2 % pro meziroční růst spotřebitelské inflace, tím dosahuje trvale nízké inflace. V ojedinělých případech inflace překračuje tuto hodnotu, tento jev je většinou způsoben jednorázovými neovlivnitelnými vlivy (např.: úprav nepřímých daní nebo celosvětovým růstem cen energií a potravin.) (ČNB,2016)

¹ KONSOLIDOVANÉ ZNĚNÍ SMLOUVY O FUNGOVÁNÍ EVROPSKÉ UNIE

Vývoj plnění kritéria cenové stability						
	2011	2011	2013	2014	2015	2016
Referenční hodnota	3,1 %	3,1 %	1,8 %	1,3 %	0,6 %	1,1 %
Česká republika	2,1 %	3,5 %	1,4 %	0,4 %	0,3 %	0,6 %
Francie	2,12 %	1,96 %	0,86 %	0,51 %	0,04 %	0,18 %

Tabulka 1: Vývoj plnění kritéria cenové stability Zdroj: Plnění vstupních podmínek. Zavedení eura [online]. prof. Ing. Oldřich Dědek, CSc., 2016 [cit. 2017-02-02]. Dostupné z: <http://www.zavedenieura.cz/cs/euro-a-ceska-republika/plneni-vstupnich-podminek> ; Inflation France – current French inflation. Worldwide inflation data [online]. 2017 [cit. 2017-01-31]. Dostupné z: <http://www.inflation.eu/inflation-rates/france/historic-inflation/cpi-inflation-france.aspx>

2.2. Kritérium směnných kurzů

Kritérium se zabývá stabilitou měny a účastí v ERM II². Přesnou formulaci kritéria nalezneme ve Smlouvě o fungování Evropské unie, čl. 140 odst. 1. Vyžaduje se „*dodržování normálního flukтуаčního rozpětí stanoveného mechanismem směnných kurzů Evropského měnového systému po dobu alespoň dvou let, aniž by došlo k devalvací vůči euru.*“³

Upřesnění tohoto kritéria nalezneme v příloženém Protokolu (č.13) o kritériích konvergence. „*Kritérium účasti v mechanismu směnných kurzů Evropského měnového systému ... znamená, že členský stát alespoň po dobu posledních dvou let před šetřením dodržoval flukтуаční rozpětí stanovené mechanismem směnných kurzů Evropského měnového systému, aniž by byl směnný kurz vystaven silným tlakům. Zejména pak nesměl členský stát v tomto období z vlastního podmětu devalvovat dvoustranný střední kurz své měny vůči euru.*“ (Bárková, 2014, s. 33)

² Evropský mechanismus směnných kurzů II

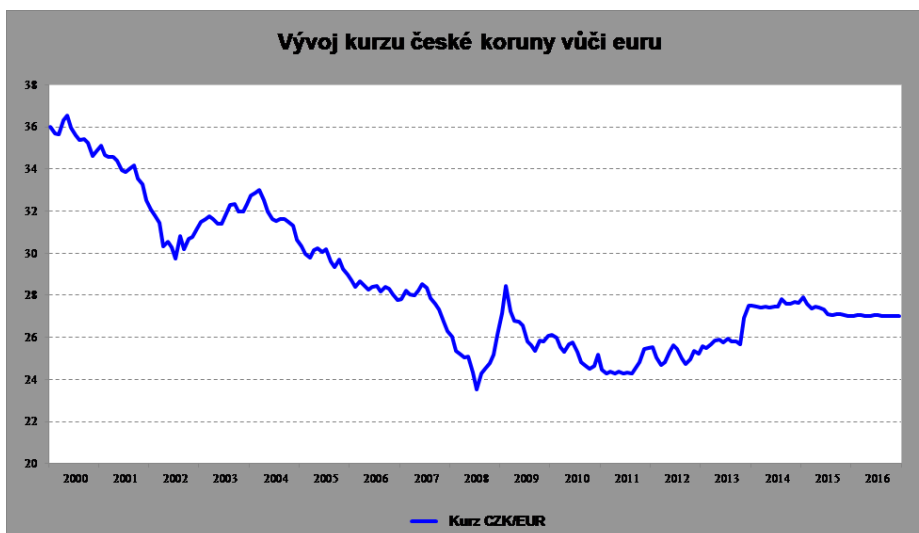
³ KOSOLIDOVANÉ ZNĚNÍ SMLOUVY O FUNGOVÁNÍ EVROPSKÉ UNIE

Smlouva odkazuje na tzv. ERM II (mechanismus směnných kurzů II), jehož předchůdcem byl ERM. ERM fungoval od března 1979 do prosince 1998. Od roku 1999 byl nahrazen ERM II. V ERM II bylo zachováno flukтуаční pásmo 15 % oběma směry, je možné si zvolit pásmo užší (na základě žádosti přistupující země). (Plchová a kol., 2010)

Evropská centrální banka a Evropská komise hodnotí účast zemí v ERM II „alespoň po dobu posledních dvou let před šetřením“ (tyto 2 roky se nepřekrývají s kalendářními roky). Za podmínky, že kurz vykazoval potřebnou stabilitu v předchozích měsících, lze dobu setrvání v ERM II zkrátit. Názory ECB a Evropské komise se rozcházejí u výše zmíněné definice „normální flukтуаční rozpětí“. Pro Evropskou komisi je nepřijatelná aplikace pásma $\pm 15\%$. Podle Evropské centrální banky stanovení širší flukтуаčního pásma není rozhodující. Kritéria „silných tlaků“ či „značného napětí“ označují např.: Krátkodobá a mírná překročení flukтуаčních pásem, která jsou tolerována; vývoj devizových rezerv (výraznější pokles by znamenal silný devalvační tlak, proti kterým banka využívá kurzové intervence); dále změny v krátkodobých úrokových sazbách (výrazné zvýšení by naznačovalo tlak na devalvaci zapříčiněný odlivem kapitálu do zahraničí). (Plchová a kol., 2010)

Bárková (2014) objasňuje, že v současné době je do ERM II zapojeno pouze Dánsko s flukтуаčním pásmem $\pm 2,25\%$. Mezi země, které se zúčastnily ERM II, řadíme Litvu, Lotyšsko, Estonsko, Slovensko, Maltu, Kypr, Slovinsko a Řecko. Tyto země již nahradily svou měnu eurem, s flukтуаčním pásmem $\pm 15\%$. Kraus (2014) uvádí, že před vstupem do Evropské unie, se státy zavazují přijmout v budoucnu euro. Díky tomu, v budoucnu očekáváme vstup do ERM II následujících států: Polsko, Maďarsko, Bulharsko, Česká republika, Švédsko, Rumunsko a Chorvatsko.

Česká republika se do ERM II zatím nezapojila, ale díky posilování české koruny vůči euru se dá očekávat, že toto kritérium bude schopna plnit.

Graf 1: Vývoj kurzu české koruny vůči euru Zdroj: Plnění vstupních podmínek. Zavedení eura [online]. prof. Ing. Oldřich Dědek, CSc., 2016 [cit. 2017-02-02]. Dostupné z: <http://www.zavedenieura.cz/cs/euro-a-ceska-republika/plneni-vstupnich-podminek>

2.3. Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb

Konvergence úrokových měr dlouhodobých státních dluhopisů je významným ukazatelem sladění pro země, které se chystají přijmout společnou měnu se zbytkem eurozóny. Kritérium nám ukazuje ochotu investorů nakupovat dluhopisy a celkový rating dané země. (Bárková, 2014)

Čl. 140 odst. 1 Smlouvy o fungování Evropské unie vyžaduje: „*stálost konvergence dosažené členským státem, na který se vztahuje výjimka, a jeho účasti v mechanismu směnných kurzů, která se odráží v úrovních dlouhodobých úrokových sazeb.*“⁴

Tuto definici dále upřesňuje Protokol (č. 13) o kritériích konvergence. „*V průběhu jednoho roku před šetřením průměrná dlouhodobá nominální úroková sazba členského státu nepřekračovala o více než dva procentní body úrokovou sazbu nejvýše tří členských států, které dosáhly v oblasti cenové stability nejlepších výsledků. Úrokové sazby se zjišťují na základě dlouhodobých státních dluhopisů nebo srovnatelných cenných papírů, s přihlédnutím k rozdílnému vymezení pojmů v jednotlivých členských státech.*“ (Plchová a kol., 2010, s. 182)

⁴ KOSOLIDOVANÉ ZNĚNÍ SMLOUVY O FUNGOVÁNÍ EVROPSKÉ UNIE

Kritéria cenové a kurzové stability nejsou pouze přechodným jevem, jsou nevratná. Sbližování dlouhodobých úrokových sazeb nám tento jev potvrzuje.

Dlouhodobou úrokovou sazbu spočítáme jako aritmetický průměr za posledních 12 měsíců, za které máme k dispozici údaje o HICP ⁵. Referenční hodnotu⁶ určíme jako nevážený aritmetický průměr dlouhodobých úrokových sazeb ve třech zemích s nejnižší dosaženou inflací. Úrokové sazby jsou měřeny na základě harmonizovaných dlouhodobých úrokových sazeb. (Plchová a kol., 2010)

Prof. Ing. Oldřich Dědek, CSc. (2016) zmiňuje, že Česká republika si zachovává důvěru finančních trhů, a tím dlouhodobě bez obtíží plní kritérium dlouhodobých úrokových sazeb. Česká republika vykazuje nízkou míru inflace a stabilní kurz, přijatelnou míru zadluženosti a příznivou obchodní bilanci.

Vývoj plnění kritéria dlouhodobých úrokových sazeb						
	2011	2011	2013	2014	2015	2016
Referenční hodnota	5,3 %	5,1 %	6,4 %	3,8 %	3,6 %	3,9 %
Česká republika	3,71 %	2,78 %	2,11 %	1,58 %	0,57 %	0,7 %
Francie	3,32 %	2,54 %	2,2 %	1,67 %	0,84 %	0,47 %

Tabulka 2: Vývoj plnění kritéria dlouhodobých úrokových sazeb Zdroj: Taux d'intérêt à long terme. OCDE [online]. Organisation de Coopération et de Développement Économiques, 2017 [cit. 2017-02-01]. Dostupné z: <https://data.oecd.org/fr/interest/taux-d-interet-a-long-terme.htm> ; Plnění vstupních podmínek. Zavedení eura [online]. prof. Ing. Oldřich Dědek, CSc., 2016 [cit. 2017-02-02]. Dostupné z: <http://www.zavedenieura.cz/cs/euro-a-ceska-republika/plneni-vstupnich-podminek>

⁵ HICP = Harmonised Indices of Consumer Prices (Index spotřebitelských cen)

⁶ Referenční hodnota je úroková sazba 3 členských států, které dosáhly v oblasti cenové stability nejlepších výsledků

2.4. Kritérium udržitelnosti veřejných financí

Jediným fiskálním konvergenčním kritériem je kritérium udržitelnosti veřejných financí. Toto kritérium rozdělujeme na další dvě části: kritérium veřejného deficitu a kritérium veřejného dluhu. Stát, který chce vstoupit do společného měnového prostředí, by měl mít oblast veřejných financí prakticky „vyrovnanou“.

Pojem „vyrovnané veřejné finance“ popisuje čl. 140 odst. 1 Smlouvy o fungování Evropské unie jako: „*dlouhodobě udržitelný stav veřejných financí patrný ze stavu veřejných rozpočtů nevykazujících nadměrný schodek ve smyslu čl. 126 odst. 6*“⁷. Protokol dále upřesňuje, „*že v době šetřené se na členský stát nevztahuje rozhodnutí Rady podle čl. 104 odst. 6 této smlouvy o existenci nadměrného schodku*“. (Plchová a kol., 2010, s. 181)

Vyžaduje se, aby poměr schodku veřejných financí k hrubému domácímu produktu nepřekračoval referenční hodnotu. Při překročení hodnoty může být výjimkou situace, kdy se uvedený poměr snižuje a přibližuje se k referenční hodnotě nebo dojde-li k překročení hodnoty ojediněle. (Bárková, 2014)

Během fiskálního roku, tzn. kalendářního roku předcházejícího okamžiku šetření, jsou sledována kritéria veřejných financí.

Evropská komise při hodnocení kritérií posuzuje také, zda schodek veřejných financí převyšuje veřejné investiční výdaje. Hodnotí i další ukazatele, včetně střednědobé hospodářské a rozpočtové situace členského státu. (Plchová a kol., 2010)

Pro lepší orientaci v pojmech týkající se problematiky veřejných financí, bych ráda upřesnila následující definice, které ve své diplomové práci výstižně uvádí Jan Kubík (2007):

⁷ KOSOLIDOVANÉ ZNĚNÍ SMLOUVY O FUNGOVÁNÍ EVROPSKÉ UNIE

Veřejný deficit

„Jestliže v určitém rozpočtovém období objem veřejných výdajů převyšuje objem rozpočtových příjmů, vzniká rozpočtový deficit. Převyšuje-li naopak objem příjmů výdaje, vzniká rozpočtový přebytek.“

„Vládní deficit (přebytek) je výše čistých výpůjček nebo čistých půjček snížená o úroky ze slapových operací. Vyjadřuje schopnost sektoru vládních institucí v daném roce financovat jiné subjekty nebo potřebu sektoru vládních institucí být financován.“

(Kubík, 2007, s. 52-53)

Veřejný dluh

„Veřejný dluh je souhrn pohledávek ostatních ekonomických subjektu vůči státu (bez ohledu na to vznikly-li tyto pohledávky rozpočtovou cestou, či jinak). Pro fakt, že dluh státu je označen jako veřejný, není podstatný způsob jeho vzniku, ale způsob jeho úhrady – skutečnost, že představuje pohledávku vůči současné i budoucí daňové povinnosti obyvatelstva.“

„Vládní dluh zahrnuje dle definice závazky sektoru vládních institucí vyplývající z emise oběživa (v ČR nepřichází v úvahu), přijatých vkladu, vydaných úvěrových cenných papíru jiných než účasti (s výjimkou finančních derivátů) a přijatých půjček.“ (Kubík, 2007, s. 53)

2.4.1. Kritérium veřejného deficitu

Veřejným deficitem můžeme nazvat deficit, který se vztahuje k ústřední vládě včetně regionálních a místních úřadů a fondů sociálního zabezpečení. Výjimkou jsou komerční operace definované v Evropském systému makroekonomických účtů. (ČNB, 2003)

Deficitní kritérium sleduje, jestli poměr plánovaného či skutečného schodku veřejných financí k HDP nepřekročil referenční hodnotu 3 %. Za výjimku, při překročení meze, se dá považovat situace, kdy se poměr výrazně snížil a nacházel se blízko referenční hodnotě, nebo překročení hodnoty bylo ojedinělé a blížilo se k referenční hodnotě. (Dědek, 2016)

Tří procentní kritérium deficitu je pro stagnující ekonomiky velmi nízká hranice, a tudíž ji nemůžeme považovat za objektivní kritérium „vyrovnané ekonomiky“. (Bárková, 2014)

Evropské instituce se stavem veřejných financí nezabývají pouze jednorázově při hodnocení konvergenčních kritérií, nýbrž trvale, v souladu s koordinačními podmínkami, které jsou upraveny Paktem stability a růstu.

Pokud některá země poruší pravidla Paktu, je s danou zemí vedena procedura při nadměrném schodku. Nezbytným předpokladem se tedy při požadavku na členství v eurozóně stává podmínka, jestli se země nenachází v proceduře při nadměrném schodku.

Krátce po vstupu České republiky do Evropské unie v roce 2004, byla s ČR procedura při nadměrném schodku zahájena. Ukončena byla až v červnu 2008. Procedura byla znova zahájena v prosinci roku 2009. České republice bylo doporučeno snížit poměr deficitu k HDP pod 3 % do roku 2013. Vláda se snažila o upevnění veřejných rozpočtů a díky tomu deficit postupně klesal. Procedura byla opětovně ukončena v červnu 2014. (Dědek, 2016)

Vývoj plnění kritéria veřejného deficitu						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Referenční hodnota	3 %	3 %	3 %	3 %	3 %	3 %
Česká republika	4,8 %	3,2 %	4 %	1,3 %	1,9 %	0,6 %
Francie	6,8 %	5,1 %	4,8 %	4 %	4 %	3,5 %

Tabulka 3: Vývoj plnění kritéria veřejného deficitu Zdroj: Comptes nationaux annuels base 2010. INSEE [online]. Institut national de la statistique et des études économiques, 2016 [cit. 2017-02-02]. Dostupné z: <http://www.bdm.insee.fr/bdm2/listeSeries> ; Plnění vstupních podmínek. Zavedení eura [online]. prof. Ing. Oldřich Dědek, CSc., 2016 [cit. 2017-02-02]. Dostupné z: <http://www.zavedenieura.cz/cs/euro-a-ceska-republika/plneni-vstupnich-podminek>

2.4.2. Kritérium veřejného dluhu

Kritérium veřejného dluhu vypovídá o dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí. Hrubý úhrn dluhů v nominálních hodnotách na konci roku označujeme jako veřejný dluh. (ČNB, 2003)

Z hlediska dluhového kritéria se při hodnocení sleduje poměr veřejného dluhu k HDP. Poměr by neměl překročit referenční hodnotu, která je stanovena na 60 %. Akceptovatelnou výjimkou při překročení této hodnoty se může stát situace, kdy se poměr snižuje a blíží se k referenční hodnotě. (Dědek, 2016)

Většina nově přistupujících států (včetně České republiky), vstupovala do Evropské unie s poměrně nízkými veřejnými dluhy, tudíž pro ně kritérium 60 % může být příliš měkké.

Podle průzkumu Mezinárodního měnového fondu (MMF) neexistuje jednoznačný poměr veřejného dluhu k HDP, který by prokazatelně zpomaloval růst ekonomiky. Ale je důležité, aby měl poměr sestupnou tendenci (to je také sledováno v rámci kritérií konvergence). (Bárková, 2014)

Česká republika se vyznačuje nízkým zadlužením vládního sektoru, díky tomu zatím neměla problémy s plněním dluhového kritéria.

V období 2001-2003 došlo k výraznějšímu navýšení veřejného dluhu, který se později stabilizoval kolem hodnoty 30 % HDP.

Prudký nárůst dluhu však Česká republika zaznamenala od roku 2009 po nástupu finanční krize. Co se týče celkové zadluženosti, v porovnání s průměrem Evropské unie, ta zůstává relativně nízká. Ale bez zavedení příslušných reforem zaměřených na dlouhodobou udržitelnost veřejných financí, je tento předpoklad do budoucna neudržitelný. (Dědek, 2016)

Vývoj plnění kritéria veřejného dluhu						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Referenční hodnota	60 %	60 %	60 %	60 %	60 %	60 %
Česká republika	38,4 %	41,4 %	44,7 %	44,9 %	42,2 %	40,3 %
Francie	81,7 %	85,2 %	89,6 %	92,4 %	95,3 %	95,8 %

Tabulka 4: Vývoj plnění kritéria veřejného dluhu Zdroj: Comptes nationaux annuels base 2010. INSEE [online]. Institut national de la statistique et des études économiques, 2016 [cit. 2017-02-02]. Dostupné z: <http://www.bdm.insee.fr/bdm2/listeSeries> ; Plnění vstupních podmínek. Zavedení eura [online]. prof. Ing. Oldřich Dědek, CSc., 2016 [cit. 2017-02-02]. Dostupné z: <http://www.zavedenieura.cz/cs/euro-a-ceska-republika/plneni-vstupnich-podminek>

3. Stav veřejných financí v České republice před vstupem a po vstupu do EU

V této kapitole budu hodnotit plnění kritéria o veřejných financích z pohledu historického a současného, dále se budu zabývat prognózami do dalších let v České republice.

Následně přejdu k popisu období před vstupem ČR do EU a po vstupu z hlediska veřejných financí. Pro lepší orientaci využiji rok 2004 jakožto dělicí rok pro tyto dvě období, protože v roce 2004 se Česká republika stala právoplatným členem Evropské unie.

Při hodnocení kritéria budu vycházet z hodnotících zpráv, které každoročně vydává ministerstvo financí ČR ve spolupráci s Českou národní bankou.

3.1. Stav veřejných financí v České republice před vstupem do EU

Ve druhé polovině 20. století se na území České republiky odehrála spousta historických událostí, které výrazně poznamenaly vývoj české ekonomiky. Roku 1989 dochází k sametové revoluci a následnému pádu komunismu v Československu. Dalším podstatným mezníkem se stává rok 1992 kdy dochází k zániku Československa a vzniku samostatné České republiky. Během celého tohoto období vládl prezident Václav Havel.

Kvůli chybám při privatizaci se Česká republika dostává roku 1997 do první krize tzv. bankovního socialismu, tento jev následně vedl k tunelování a negativně poznamenal českou ekonomiku.

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Deficit	13,4 %	3,3 %	3,8 %	5,0 %	3,7 %	3,7 %	5,7 %
Dluh	14,6 %	12,5 %	13,1 %	15,0 %	16,4 %	18,5 %	25,1 %

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Deficit	6,8 %	6,6 %	2,9 %	3,6 %	2,6 %	0,6 %	2,7 %
Dluh	28,5 %	30,1 %	30,8 %	30,4 %	29,4 %	29,0 %	30,0 %

Tabulka 5: Vývoj veřejného deficitu a dluhu v ČR před a po vstupu do EU, Zdroj: Notifikace vládního deficitu a dluhu [online]. Český statistický úřad, 2012 [cit. 2017-11-16]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/notifikace_vladniho_deficitu_a_dluhu20061023, Notification of government deficit and debt [online]. Český statistický úřad, 2010 [cit. 2017-11-16]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/notifications_of_the_government_deficit_and_debt_20101001

3.1.1. Veřejný deficit před vstupem do EU

Vzhledem k tomu, že Česká republika prošla hned několika politickými změnami na konci 20. století, projevil se tento jev na veřejném deficitu. V roce 1995 si můžeme všimnout enormního vládního schodku, a to 13,4 %. V následujícím roce se podařilo deficit snížit na pouhých 3,3 %.

Prvním šokem pro samostatnou Českou republiku se stala krize bankovního sektoru v roce 1997, která zapříčinila nárůst vládního schodku na 5,0 % HDP v roce 1998. Tento ojedinělý nárůst se podařilo opět zredukovat. V dalších dvou letech se deficit držel na 3,7 %.

K opětovnému nárůstu došlo v roce 2001, a to na 5,7 %. Vzhledem k tomu, že události 11. září 2001 ovlivnily celý svět, hledám příčinu zvýšení veřejného deficitu v teroristickém útoku na budovu WTC v New Yorku. V dalších dvou letech ke zlepšení nedocházelo, v roce 2002 se deficit vyšplhal na 6,8 %, v roce 2003 došlo k mírnému snížení a to na 6,6 %.

V roce 2004, kdy ČR vstoupila do EU, dosahoval veřejný deficit výšky 2,9 % a poprvé tak splnil podmínku flukтуаčního pásma v rozmezí +/- 3 %.

3.1.2. Veřejný dluh před vstupem do EU

Veřejný dluh je ovlivněn stejnými historickými souvislostmi jako veřejný deficit. Tyto dva jevy jsou navzájem velmi propojené. Pokud dojde ke zvýšení státního deficitu, následuje zvýšení státního dluhu, protože si stát musí dále půjčovat, aby uhradil provozní náklady státu či splatil přechozí výpůjčky. Pokud se zblízka podíváme na hodnoty deficitů i dluhů, můžeme si všimnout, že ke zvýšení vládního dluhu dochází s menším časovým prodlením.

Historické události konce 20. století nezanechaly vliv jen na výši veřejného schodku, ale také na veřejném dluhu. V roce 1995 dosahovalo státní zadlužení 14,6 %, v dalších letech došlo k mírnému snížení, ale vlivem krize v českém bankovním sektoru došlo v roce 1998 k znovu zvýšení na 15,0 %.

Vzhledem k neschopnosti splácet státní výpůjčky či financovat státní rozpočet se od tohoto období, až na některé výjimky, veřejný dluh rovnoměrně zvyšoval.

Dále českou ekonomiku ovlivnily události roku 2001, kdy se státní dluh vyšplhal na 25,1 %. O dva roky později dosáhl vládní dluh 30,1 %. Následující rok 2004, kdy ČR vstoupila do EU, čítal veřejný dluh 30,8 %.

Ačkoliv veřejný dluh České republiky neustále roste, Česko pořád zůstává mezi zeměmi s nejnižším zadlužením na světě a splňuje tedy bez problémů kritérium o veřejném dluhu, to znamená, že veřejný dluh zatím nepřekročil povolené flukтуаční pásmo +/- 60 %.

3.2. Stav veřejných financí v České republice po vstupu do EU

V roce 2004 se Česká republika stala definitivně právoplatným členem EU. Hlavním mezníkem, který ovlivnil vývoj veřejných financí v ČR se stal rok 2008 kdy vypukla světová hospodářská krize. V období od roku 2003 až do roku 2013 stál v čele republiky prezident Václav Klaus, který je znám svým protievropským smýšlením.

Česká republika se vstupem do EU zavázala, že přijme společnou měnu euro. Prozatím ale do 3. fáze EMU nevstoupila.

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Deficit	6,8 %	6,6 %	2,9 %	3,6 %	2,6 %	0,6 %	2,7 %
Dluh	28,5 %	30,1 %	30,8 %	30,4 %	29,4 %	29,0 %	30,0 %

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Deficit	5,8 %	4,8 %	3,2 %	4,0 %	1,3 %	1,9 %	0,6 %
Dluh	34,2 %	38,4 %	41,4 %	44,7 %	44,9 %	42,2 %	40,3 %

Tabulka 6: Vývoj veřejného deficitu a dluhu v ČR před a po vstupu ČR do EU, Zdroj: Notifikace deficitu a dluhu vládních institucí - 2015 [online]. Český statistický úřad, 2016 [cit. 2017-11-16]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/cri/notifikace-deficitu-a-dluhu-vladnich-instituci-2015_4, Notifikace deficitu a dluhu vládních institucí [online]. Český statistický úřad, 2013 [cit. 2017-11-16]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/notifikace-kladniho-deficitu-a-dluhu-20130422>, Notifikace vládního deficitu a dluhu [online]. Český statistický úřad, 2012 [cit. 2017-11-16]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/notifikace-kladniho-deficitu-a-dluhu20061023>, Notification of government deficit and debt [online]. Český statistický úřad, 2010 [cit. 2017-11-16]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/notifications-of-the-government-deficit-and-debt-20101001>

3.2.1. Veřejný deficit po vstupu do EU

Po vstupu do EU se deficit státního rozpočtu mírně zvýšil, a to z původních 2,9 % na 3,6 % v roce 2005. Tento rozdíl se podařilo v dalších letech zredukovat až na 0,6 % v roce 2007, což bylo od vzniku samostatné České republiky nejnižší procentuální zadlužení.

Bohužel následující rok přišla světová ekonomická krize a vládní schodek se prohloubil na 2,7 %, ale v roce 2009 vzrostl na 5,8 %, což je od stabilizace české ekonomiky v roce 1995 nejvyšší deficit veřejného sektoru.

V dalších letech se pomalu začíná veřejný deficit stabilizovat. O dva roky později, v roce 2011, se podařilo schodek snížit na 3,2 %. Následující rok sice došlo ke mírnému zvýšení na 4 %, ale v dalších letech se deficit snižoval. V 2013 vládní deficit činil 1,3 % a po dalších dvou letech se vládní deficit dostal na 0,6 %.

Co se tedy týče nynější situace veřejného deficitu, můžeme říct, že ČR splňuje kritérium o veřejném deficitu, protože výše veřejného schodku nepřekračuje flukтуаční pásmu +/- 3 %.

S Českou republikou byla zahájena procedura při nadměrném schodku, a to hned po vstupu do EU v roce 2004 a po snížení deficitu byla ukončena v roce 2008. O rok později byla znovu zahájena, protože veřejný deficit se vyšplhal na rekordních 5,8 % HDP. České republice bylo doporučeno schodek snížit do roku 2013, to se podařilo a procedura byla ukončena v roce 2014. (ČNB, 2017)

3.2.2. Veřejný dluh po vstupu do EU

Po vstupu ČR do Evropské unie se růst veřejného zadlužení zastavil, a navíc v následujících dvou letech začal dluh mírně klesat. V roce 2007 se procento vládního dluhu dostalo na 29,0 %.

Bohužel tento úkaz nevydržel dlouho. V roce 2008 vypukla světová ekonomická krize a veřejný dluh se začal zvyšovat. V roce 2008 na pouhých 30,0 %, ale v dalších letech se dluh zvyšoval daleko rychleji než v přechozích letech. V roce 2010 už to bylo 38,4 %, po třech letech v roce 2013 dosáhl státní dluh rekordní cifry 44,9 %.

V dalších letech dochází k mírnému snížení dluhu, a to na 40,3 % v roce 2015. I přes rychlý nárůst dluhu, se ČR stále nachází mezi zeměmi s nejnižším zadlužením, a i nadále splňuje kritérium veřejného dluhu.

3.3. Prognózy do dalších let

Podle prozatímních prognóz ministerstva financí ČR by mělo dojít k postupnému snížení vládního schodku. Podle odhadů by se měl státní rozpočet dostat v roce 2016 na 0,2 % HDP. Co se týče přepokládaných příjmů státu jedná se především o příjmy z DPH, spotřební daně z tabákových výrobků a pohonných hmot.

Pokud bude i nadále fiskální systém republiky pokračovat podle predikcí ministerstva financí a ČNB můžeme předpokládat snížení veřejného dluhu až na 37 % HDP v roce 2019. Také můžeme očekávat, že vládní dluh bude postupně klesat i v dalších letech. (MF ČR, ČNB, 2016)

4. Stav veřejných financí ve Francii před vstupem a po vstupu do EMU

V této kapitole se budu zabývat změnou, která nastala po přijetí společné měny v souvislosti s veřejným dluhem a deficitem státního rozpočtu. Nejdříve je třeba se seznámit se situací před přijetím eura, následně se situací po přijetí společné měny. Na základě teoretických informací přejdu ke komparaci obou fází.

Dělicím rokem pro tyto dvě období je rok 1999, kdy Francie, jakožto jedna ze zakladatelských zemí EMU, vstoupila do EMU a přijala euro. Bankovky a mince vešly do oběhu až v roce 2002. Pro mou práci ale využiji dělicího roku 1999, kdy Evropská centrální banka začala uplatňovat jednotnou měnovou politiku, Francie vstoupila do třetí fáze EMU a bezhotovostní operace se začaly provádět v eurech.

Pro lepší pochopení a orientaci zmíním několik informací o stavu veřejných financích před vstupem Francie do EU.

V této kapitole budu vycházet ze zdrojů francouzského národního institutu pro statistiku a ekonomická studia (INSEE) a také z pramenů internetového portálu France Inflation.

4.1. Stav veřejných financí ve Francii před vstupem do Evropské Unie

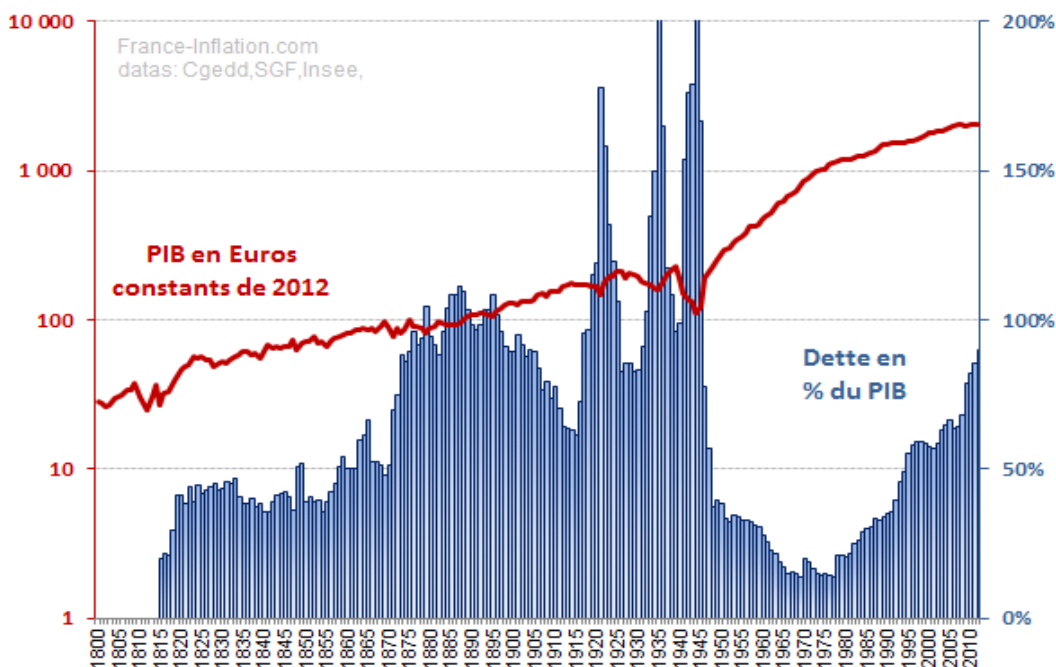
Okolo roku 1515 přicházejí první zmínky o veřejném dluhu. Protože pro financování královského rozpočtu se začalo využívat úvěrů. Mezi první příčiny vzniku veřejného dluhu můžeme řadit například války, pro jejich financování a následně pro hrazení škod při porážce se využívalo velkých královských úvěrů. Další příčinou se staly novodobější hospodářské krize, které mají tendence nahrazovat války.

K nárůstu veřejného dluhu začalo docházet po tzv. období Trente Glorieuses, kdy se poměr veřejného dluhu k HDP přiblížil ke 100 %. Ve Francii jde o období obnovení ekonomiky a ekonomického rozvoje po druhé světové válce. Hospodářský růst Francie se přiblížil k 7 % v období od roku 1945 do roku 1975 (stejně tak jako ve spoustě dalších zemích). Po roce 1976 došlo k výraznému zpomalení hospodářského růstu, a to v průměru na méně než 2 %, v poslední době spíše dochází k občasnému negativnímu ekonomickému růstu.

K růstu veřejného dluhu došlo tedy od toho data, protože státní rozpočet se nepřizpůsobil zpomalenému hospodářskému růstu.

Z matematického hlediska můžeme říct, že veřejný deficit, který stabilizuje poměr veřejného dluhu k HDP je založený na růstu HDP, míře vládních úvěrů a inflaci.

Od roku 1976 můžeme vidět, že ve Francii přichází období tzv. systematického schodku. Díky tomuto období dochází k jevu přezdívanému jako efekt sněhové koule⁸. Země spotřebovává víc než ve skutečnosti vlastní. A následně si musí vzít další úvěr na splacení úvěru z minulosti. Z tohoto jevu plyne, že pokud se prudce nezačne snižovat veřejný deficit a nezamezí se vzniku nových veřejných dluhů, bude po čase nemožné dluhy splatit.

Graf 2: Vývoj veřejného dluhu v závislosti na HDP: Histoire de la dette publique depuis 1815 [online]. France Inflation [cit. 2017-11-15]. Dostupné z: http://france-inflation.com/dette_publicque_france_depuis_1800.php

⁸ Princip postupného samovolného či úmyslného zvětšování věcí či dějů, nabalování a rozšiřování se.

Co se týče veřejného deficitu, ten se mění v závislosti na prezidentovi země. Za předsednictví prezidenta Charlese de Gaulla a Georges Pompidou byl státní rozpočet v přebytku. V dalších letech dochází spíše ke kontinuální degradaci státního rozpočtu. Z hlediska deficitu se momentálně nacházíme v nejhorších letech od roku 1950. Deficit výrazně podporuje zvyšování veřejného dluhu. Francie tedy využívá úvěrů na splacení předchozích dluhů a tím se prohlubuje veřejný deficit a zvyšuje se státní zadlužení. Francie se zadlužuje pro zajištění dlouhodobých investic a provozních výdajů země.

4.2. Stav veřejných financí ve Francii před vstupem do EMU

Francie byla mezi 11 zeměmi, které byly vybrány roku 1998 pro vstup do 3. fáze měnové unie. Co se týče veřejného deficitu i dluhu splňovala v rámci mezí povolené flukтуаční pásmo (+/- 3 % pro veřejný deficit, +/- 60 % pro veřejný dluh). Stav veřejných financí dále upřesním v následujících podkapitolách při čemž budu vycházet z dat INSEE⁹, což je francouzský národní institut statistiky a ekonomických studií.

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Deficit	5,1 %	3,9 %	3,6 %	2,4 %	1,6 %	1,3 %	1,4 %	3,1 %	3,9 %
Dluh	55,8 %	59,7 %	61,1 %	61,0 %	60,2 %	58,6 %	58,1 %	60,1 %	64,2 %

Tabulka 7: Vývoj veřejného deficitu a dluhu ve Francii před a po vstupu Francie do EMU, Zdroj: *Comptes nationaux annuels base 2010 - Déficit au sens de Maastricht - Administrations publiques (APU) - Emplois ou actifs - En proportion du produit intérieur brut [online]. INSEE, 2017 [cit. 2017-11-17]. Dostupné z: <https://www.insee.fr/fr/statistiques/serie/001710810>, Dette et déficit des administrations publiques au sens de Maastricht [online]. Insee, 2017 [cit. 2017-11-15]. Dostupné z: https://www.insee.fr/fr/statistiques/series/103212800?INDICATEUR=3211628&ZONE_GEO=2227392*

⁹ INSEE – Institut national de la statistique et des études économique

4.2.1. Veřejný deficit před vstupem do EMU

V roce 1995 dochází ve Francii ke změně prezidenta. François Mitterranda, který byl ve svém postavení od roku 1981 až do roku 1995, vystřídal na jeho funkci Jacques Chirac, který poté vládl od roku 1995 až do roku 2007.

Během éry prezidenta Chiraca se udála většina významných změn týkajících se státu. Průměrný veřejný deficit za celkové období vlády se u obou prezidentů výrazně neliší. Za období prezidenta Mitterranda byl průměrný deficit 3,5 % a následně během výkonu funkce prezidenta Chiraca došlo k snížení průměrného deficitu na 2,8 %. Nicméně pokud se podíváme přesněji na jednotlivá data můžeme vidět, jak se během jednotlivých let výše veřejného deficitu mění na základě různých událostí.

První rok při změně francouzského prezidenta činil veřejný deficit 5,1 %. Za vlády prezidenta Chiraca docházelo ke kontinuálnímu snižování deficitu, v následujícím roce byl deficit zredukován na 3,9 %, v roce 1997 pak na 3,6 %. O dva roky později, tedy v roce 1999, kdy Francie vstoupila do EMU, byl vládní schodek veřejných financí na úrovni 1,6 % k HDP. Tudíž během 5 let se podařilo snížit vládní deficit z původních 5,1 % na pouhých 1,6 %.

Mezi příčiny, které mohly sekundárně ovlivnit výši státního deficitu můžeme řadit následující události. Od roku 1995 dochází k rozmachu stávkových hnutí, které mohly mít svůj podíl na změně výšky deficitů. Dále pak během prezidentsví Jacquese Chiraca dochází k reformě státní rozpočtové politiky, která zapříčinila navýšení státního rozpočtu.

4.2.2. Veřejný dluh před vstupem do EMU

Jak už jsem uvedla v předchozí kapitole, veřejný dluh je propojen s veřejným deficitem, proto výše dluhu má podobný vývoj jako výše deficitu.

Veřejný dluh po změně prezidenta republiky v roce 1995 čítal 55,8 %, následně docházelo k zvyšování dluhu až na 61,1 % v roce 1997. V období vstupu Francie do EMU veřejný dluh dosahoval hodnoty 60,2 %. V tomto případě sice bylo překročeno flukтуаční pásmo 60 % nicméně zároveň došlo ke snížení dluhu, tudíž Francie podmínku splnila.

4.3. Stav veřejných financí ve Francii po vstupu do EMU

V roce 1999 Francie vstoupila do třetího stádia EMU a ECB začala provádět společnou měnovou politiku. Dalším krokem bylo vydání bankovek a mincí, které vešly do oběhu v roce 2002. Dalším historickým mezníkem je rok 2008 kdy nastala světová ekonomická krize, která měla velký vliv na změny ve veřejných financích.

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Deficit	1,6 %	1,3 %	1,4 %	3,1 %	3,9 %	3,5 %	3,2 %	2,3 %	2,5 %
Dluh	60,2 %	58,6 %	58,1 %	60,1 %	64,2 %	65,7 %	67,2 %	64,4 %	64,4 %

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Deficit	3,2 %	7,2 %	6,8 %	5,1 %	4,8 %	4,0 %	3,9 %	3,5 %
Dluh	68,1 %	79,0 %	81,7 %	85,2 %	89,6 %	92,4 %	95,3 %	95,8 %

Tabulka 8: Vývoj veřejného deficitu a dluhu ve Francii před a po vstupu Francie do EMU, Zdroj: *Comptes nationaux annuels base 2010 - Déficit au sens de Maastricht - Administrations publiques (APU) - Emplois ou actifs - En proportion du produit intérieur brut [online]. INSEE, 2017 [cit. 2017-11-17]. Dostupné z: <https://www.insee.fr/fr/statistiques/serie/001710810>, Dette et déficit des administrations publiques au sens de Maastricht [online]. Insee, 2017 [cit. 2017-11-15]. Dostupné z: https://www.insee.fr/fr/statistiques/series/103212800?INDICATEUR=3211628&ZONE_GEO=2227392*

4.3.1. Veřejný deficit po vstupu do EMU

Od roku 1995 až do roku 2007 se Francie nachází pod vládou prezidenta Chiraca, za jehož působení dosáhl průměrný veřejný deficit 2,8 %. Jeho nástupcem se stal roku 2007 Nicolas Sarkozy, který prezidentoval až do roku 2012. Za jeho vlády došlo k prohloubení veřejného deficitu, průměrný deficit čítal 5,6 %. Další hlavou státu byl François Hollande, za jehož vlády od roku 2012 až do roku 2017 se podařilo průměrný deficit snížit na zhruba 2 %¹⁰.

Po vstupu Francie do EMU se výše veřejného deficitu nijak výrazně nezměnila, v roce 2001 dosahoval deficit 1,4 %. Avšak v roce 2002 vešly do oběhu bankovky a mince. Tato situace se projevila zvýšením veřejného deficitu, a to na 3,1 %. V následujících letech se výše státního deficitu nijak závratně neměnila a držela se okolo 3 %. Dalším zlomovým datem se stal rok 2008 kdy ekonomikou celého světa otřásla světová ekonomická krize. V roce 2009 tedy raketově stoupl procento veřejného deficitu, a to z 3,2 % v roce 2008 na 7,2 % v roce 2009.

V následujících letech dochází k postupnému snižování vládního deficitu. V roce 2011 se snížil deficit na 5,1 %, dále snižování pokračovalo na 4 % v roce 2013. V roce 2015 deficit dosáhl dokonce pouhých 3,5 % což je nejmenší schodek od světové ekonomické krize.

4.3.2. Veřejný dluh po vstupu do EMU

Po vstupu do EMU došlo k mírnému poklesu veřejného dluhu, a to z původních 60,2 % v roce 1999 na 58,6 % v roce 2000. Po vložení bankovek a mincí v roce 2002 se procento veřejného dluhu mírně zvýšilo, a to na 60,1 %. Až do období světové ekonomické krize nezaznamenáváme zvláště velké změny v růstu veřejného dluhu. Státní dluh se pohybuje v rozmezí okolo 60 % až 70 %, ale jde spíše o rovnoměrný nárůst. V roce 2008 výše vládního dluhu dosahuje 68,1 %. Oproti tomu v následujícím roce vzrostl dluh na 79,0 % vlivem světové ekonomické krize.

¹⁰ Procento není přesné, protože v době vypracování práce nebyla známa konečná data.

Následující roky se bohužel nepodařilo veřejný dluh snížit a ani dostat pod kontrolu. Státní dluh se každým rokem zvyšuje, v roce 2011 dosahuje 85,2 %, o dva roky později v roce 2013 už čítá 92,4 % a v roce 2015 dluh vystoupal na 95,8 %.

Na těchto číslech můžeme pozorovat, že země není schopná hradit své výdaje a splácet půjčky z minulých období. V roce 2015 Francie dosáhla nejvyššího veřejného dluhu. Veřejný dluh tak s největší pravděpodobností brzy překročí 100 % vůči HDP a tato situace by mohla odradit spousty zahraničních investorů.

Kombinace vysokého zadlužení, vysoké míry nezaměstnanosti a nízkého růstu HDP může vést ke krachu francouzské ekonomiky.

5. Příjmy a výdaje veřejných rozpočtů

Česká republika i Francie se vyznačují schodkovým neboli deficitním státním rozpočtem, tzn. že veřejné příjmy jsou nižší než výdaje.

Hlavní příjem státního rozpočtu je výběr daní a cel. Mezi ostatní příjmy můžeme zařadit různé dotace, půjčky a emise státních dluhopisů. Na druhé straně nám stojí veřejné výdaje. Každoročně největším státním výdajem je financování sociálního sektoru.

5.1. Daňový systém a daňové reformy

V České republice i ve Francii rozlišujeme daně přímé a nepřímé. Mezi přímé daně řadíme: daň z příjmu fyzických osob, daň z příjmu právnických osob. V ČR dále daň z nemovitosti a silniční daň. Ve Francii rozlišují více druhů přímých daní: Daň z příjmu podnikatelů, daň z majetku a místní přímé daně, do kterých zahrnujeme daň z nemovitosti či daň z bydlení. V obou zemích jsou téměř totožné daně nepřímé, do kterých spadají: DPH (daň z přidané hodnoty), spotřební daň a cla.

V obou zemích došlo v průběhu let k vývoji daňového systému, který sebou nese daňové reformy.

V České republice došlo ke třem daňovým reformám od roku 1993. První nastala v 1993 a došlo k nejvýznamnějším změnám daňového systému, které zformovaly náš novodobý stát. Další reformy se již týkaly pouze snížení či zvýšení daňového základu.

Druhá reforma z let 2004-2006 snížila základní daňovou sazbu u DPH z 22 % na 19 % (snížená sazba zůstala nezměněna) a došlo k rozšíření základu daně. Dále se zvýšily jednotlivé daňové sazby u spotřební daně. U daně z příjmu právnických osob a daně z převodu nemovitostí došlo ke snížení daňové sazby a rozšíření základu daně.

Třetí daňová reforma nastala v roce 2008. Ohledně DPH došlo ke zvýšení snížené sazby DPH z původních 5 % na 9 % (základní sazba zůstala nezměněná) a základ daně byl rozšířen. Zvýšení sazby daně z cigaret a tabákových výrobků u spotřební daně, rozšířen základ daně a nově zavedena ekologická daň. Ke snížení daňové sazby z 24 %

na 21 % a zúžení základu daně došlo u daně z příjmu právnických osob. Naopak u daně z příjmu fyzických osob se základ daně rozšířil. Zúžení základu daně se dotklo i daně z nemovitostí a dědické a darovací daně. (Příbylová, 2016)

Co se týče DPH to prošlo asi nejsložitějším vývojem, dnešní podobě předcházela spousta změn. V ČR zahrnuje DPH základní sazbu, první sníženou sazbu a druhou sníženou sazbu. Jak bylo výše zmíněno, základní sazba DPH čítala 19 % v roce 2008. V období 2010-2012 došlo ke zvýšení o jedno % a to na 20 %. Do dnešní podoby 21 % se základní sazba DPH dostala v období 2013-2015. Snížená devíti procentní sazba DPH vydržela až do roku 2010, kdy se zvedla na 10 %, další změna na sebe nenechala dlouho čekat a v roce 2012 snížená sazba DPH čítala 14 %. Poslední změnou z původních 14 % na 15 % prošlo DPH v období 2013-2015.

Souhrnně můžeme říci, že současná základní sazba DPH je 21 %, první snížená sazba je 15 % a druhá snížená 10 %. Ohledně daně z příjmu můžeme zmínit, že aktuální výše DPFO je 15 % a DPPO 19 %.

Francie zažila největší reformu DPH v roce 1968. Došlo k zformování dnešního systému DPH, následně dochází jen k menším úpravám. V roce 1981 se zvýšila sazba pro fyzické osoby a zároveň se upevnilo dědické právo. V roce 1986 se snížila daňová sazba pro fyzické i právnické osoby. V roce 1988 došlo k zavedení daně pro „bohaté“ a povinných odvodů na sociální pojištění, dále se snížila daň pro fyzické osoby. V období od roku 1995 do roku 2002 se snížila sazba daně pro fyzické osoby. Následně v roce 2001 došlo k zavedení státního příspěvku pro fyzické osoby s nízkým příjmem.

Dnešní podoba DPH ve Francii čítá základní sazbu 20 %, první sníženou sazbu 10 %, druhou sníženou sazbu 5,5 % a „zvláštní, mimořádnou“ sazbu 2,1 %. (CEDEF, 2018)

5.2. Důchodový systém a jeho reformy

První důchodový systém byl zaveden již za Československa v roce 1924. Na tento systém navázala změnami Česká republika v roce 1996 a to snížením sazby důchodového pojištění na 26 %. Tento čin měl za následek vznik záporného salda důchodového účtu. Proto se v roce 2004 zvýšila sazba na 28 % a tím se stabilizoval důchodový systém. V roce 2011 vznikl zákon o doplňkovém penzijním spoření a zákon o důchodovém spoření, na které v roce 2013 navázala změna důchodového systému. Při této změně vznikl 2. a 3. pilíř důchodové reformy. Součástí 3. pilíře se stalo penzijní připojištění a nové doplňkové penzijní spoření. Pro malý zájem byl v roce 2016 zrušen 2. pilíř důchodové reformy. (ČSSZ, 2018)

Francie prošla oproti České republice daleko složitějším vývojem, proto uvedu jen nejdůležitější milníky. Aby mohl Francouz odejít do důchodu, musí splňovat 2 kritéria: dosáhnout důchodového věku a získat potřebný počet let pojištění. K první novodobé důchodové reformě došlo v roce 1993, kdy se zvýšila doba nutného pojištění z původních 37,5 let na 40 let. V roce 2003 se pro generaci narozenou po roce 1949 zvyšuje pojistné období na 41 let. Zaměstnanci, kteří pracovali delší dobu, než je obvyklé (tedy začali pracovat již ve věku např.: 15 let) podle novely mohou odejít do důchodu již v 60 letech. Dále vznikl plán důchodového spoření a plán spoření pro kolektivní odchod do důchodu. Na základě reformy z roku 2010 se předpokládá, že dojde k postupnému prodloužení doby pojištění, věk odchodu do důchodu stanoven na 62 let (při nesplnění doby pojištění se důchod posunuje na 65-67 let). V roce 2012 došlo k zavedení předčasného důchodu pro osoby dlouhodobě pracující. Poslední a největší novodobá reforma se odehrála v roce 2014. Pro pracovníky, kteří mají namáhavé zaměstnání je možný dřívější odchod do důchodu a to o 2 roky. Dále dochází k postupnému zvyšování doby pojištění, zároveň je možné si povinnou dobu pojištění nahradit v jistých situacích např.: vysokoškolským vzděláním, školní praxí či pro ženy mateřskou dovolenou. (Jeune Senior, 2018)

5.3. Sociální zabezpečení a sociální dávky

V České republice je sociální zabezpečení realizováno prostřednictvím 3 forem: sociální dávky, sociální služby, sociální azyly. Dále se budu věnovat pouze sociálním dávkám, kterou jsou stěžejní pro moji práci.

Sociální dávky se v České republice rozdělují na sociální dávky testované (určují se v závislosti na výši příjmu) a netestované. Mezi testované sociální dávky řadíme: příspěvek na dítě, příspěvek na bydlení a porodné. Sociální dávky netestované pak zahrnují rodičovský příspěvek, dávky pěstounské péče a pohřebné.

Sociální dávky jsou v ČR financovány sociálním a nemocenským pojištěním nebo dávkami státní sociální podpory, která je hrazena ze státního rozpočtu.

Po sametové revoluci roku 1989 bylo z historického hlediska potřeba změnit systém sociálního zabezpečení. Reforma čítala 3 hlavní etapy. První etapa byla uskutečněna v letech 1989-1992 kdy byla zavedena minimální mzda a určeno životní minimum. Po vzniku samostatné České republiky přišla fáze druhá, v roce 1993 bylo zavedeno povinné sociální pojištění, o dva roky později v roce 1995 byly přijaty zákony o důchodovém pojištění a o státní sociální podpoře. Poslední třetí fáze zahrnovala vymezení třístupňového invalidního důchodu (odvíjené od poklesu pracovní schopnosti jedince) v roce 2001. Největší změny nastaly po přijetí zákona o sociálních službách, zákona o pomoci v hmotné nouzi a zákona o životním a existenčním minimu. V 2006 došlo ke změnám v oblasti sociální podpory.

Ve Francii bylo sociální zabezpečení zformováno bezprostředně po konci druhé světové války, později docházelo k jednotlivým reformám, které zformovaly dnešní systém. V roce 1999 bylo zavedeno všeobecné zdravotní pojištění. Francouzské sociální zabezpečení je provázeno spoustou reforem, které nejsou podstatné pro mou práci, proto se jimi dále nebudu zabývat. Ve Francii je systém sociálního zabezpečení řešen třemi sociálními fondy, jedná se o fond zdravotní, důchodový a osobní. (Kocánková, 2008)

6. Predikce vývoje

6.1. Zhodnocení systému veřejných financí v obou zkoumaných zemích

Na základě předchozích informací si musíme uvědomit, že zkoumané země se odlišně staví k řešení fiskální a monetární politiky a z historického hlediska neprošly stejným vývojem. Kvůli tomu je obtížné obě země komparovat na základě stejných kritérií.

Česká republika se zavázala přijmout společnou měnu euro při vstupu do EU, tudíž musíme počítat s budoucím přijetím jednotné měny. Abychom snížili rizika při vstupu do EMU je potřeba řádně splnit veškerá konvergenční kritéria.

Co se týče Francie nesmíme opomenout, že země spotřebovává více, než vlastní a využívá úvěrů pro refinancování předchozích výpůjček či financování provozních výdajů země. Tím dochází k prohlubování deficitu a zvyšování státního zadlužení. Tento jev se nazývá tzv. efekt sněhové koule, pokud země nenalezne východisko toho problému, hrozí kolaps ekonomiky. Tento jev může zapříčinit odliv zahraničních investorů.

6.2. Návrh možného hospodaření se státním rozpočtem ve Francii

Ve Francii je jeden z nejnižších věků odchodu do důchodu. Do budoucna se bude francouzská vláda potýkat s problémem financování důchodů, proto je důležité novelizovat současný systém. S přibývajícím počtem penzistů a nenarůstajícím počtem aktivně pracujících je nynější systém dlouhodobě neudržitelný.

V návaznosti na tuto problematiku doporučuji zvýšit počet let povinného pojištění a také zvýšit věk odchodu do důchodu. Po této změně přibude aktivně pracujících. Důsledkem bude menší tlak na sociální dávky a sníží se výdaje státního rozpočtu. Dále dlouhodobé snížení výdajů na straně státního rozpočtu zapříčiní redukci veřejného deficitu a v konečném důsledku může při kvalitní hospodářské politice dojít ke snížení veřejného dluhu.

Dalším problémem, se kterým se Francie potýká je podpora v nezaměstnanosti. Každý, kdo pracuje déle než 4 po sobě jdoucí měsíce má právo na podporu v nezaměstnanosti, a to v délce maximálně 2 roky (výše podpory se postupně snižuje), to platí i pro cizince, kteří jsou pojištěni na území Francie a měli francouzskou pracovní smlouvu.

Mé doporučení spočívá ve změně francouzského systému po vzoru toho českého. Tedy upravit systém tak, aby se snížil počet měsíců, kdy může občan pobírat podporu v nezaměstnanosti a zvýšit počet minimálně odpracovaných měsíců. Dalším doporučením je zpřísnit pravidla pro získání podpory pro zahraniční pracovníky. Tímto krokem může opět dojít ke snížení výdajů veřejných rozpočtů, a tedy i snížení deficitu rozpočtu.

Je důležité si však uvědomit, že situace je velmi komplikovaná a mé doporučení jsou čistě teoretická. Francie je velká země, kde jsou velké rozdíly napříč regiony, rozdílná situace panuje na severu a jihu země. Na jihu se stát potýká s problémem sezónní nezaměstnanosti, a proto je obtížné vymyslet systém, který by fungoval napříč celou zemí.

6.3. Návrh možného scénáře přijetí eura v České republice

V této kapitole se budu zabývat možným postupem české vlády při přijetí eura na základě předchozích informací, dále mne inspiroval francouzský systém, od kterého se můj návrh bude odvíjet. Jedná se spíše o jednu z možností, jak by vstup do eurozóny mohl vypadat.

Vzhledem k tomu, že se česká vláda již rozhodla pro jednorázový přechod na euro formou „velkého třesku“, tak se tímto rozhodnutím budu řídit.

„Velký třesk“ ve zkratce znamená, že se k euru přejde téměř ze dne na den. Ovšem je potřeba obyvatelstvo na změnu měny řádně připravit. Než k samotné změně dojde musí vláda zajistit, aby si občané na jinou měnu zvykli. V praxi by to znamenalo uvádění cen zboží a služeb i veškerých dokladů jako jsou výplatní pásky, faktury apod. v české koruně a zároveň v euru. Nesmíme opomenout internetové bankovníctví,

výpisy z účtů či rutinní výběry z bankomatů. Tato fáze by dle mého názoru měla trvat 1-2 roky, aby si lidé zafixovali rozdíl mezi měnami a naučili se s eurem každodenně žít.

V následující fázi by se pomocí již zmíněného „velkého třesku“ přešlo přímo na euro. Všechny bezhotovostní i hotovostní operace by probíhaly přednostně v euru. Hotovostní platební styk by mohl probíhat ještě nějaký čas i v české koruně, a to po dobu přibližně 6 měsíců po jednorázovém zavedení společné měny. Po uplynutí tohoto období by bylo možné směnit peníze pouze v bankách či směnárnách a tím by bylo euro plně platné ve všech oblastech. Tento krok by zasáhl jak veřejný, tak soukromý sektor.

6.4. Přínosy a rizika přijetí eura pro Českou republiku

6.4.1. Výhody

Společná měna zajistí vyšší cenovou transparentnost pro spotřebitele. Ten nebude muset přepočítávat národní měnu, protože veškeré ceny budou uváděny v jednotné měně. Otevírá se možnost srovnání produktů a výběr nejdostupnějšího produktu za požadovanou cenu, která pozitivně ovlivní konkurenci. Pokud budou spotřebitelé aktivní v zjišťování informací a cen v příslušných jazycích, může dojít ke srovnání cenových hladin. Spotřebitel bude snadněji porovnávat ceny zboží a služeb napříč celou eurozónou. Nejmenší cenové rozdíly mohou nastat u značkového zboží, či menší elektroniky, která je snadno přepravitelná. Naopak větší rozdíly budou u služeb. Jelikož nákupy v zahraničních e-shopech se stávají čím dál populárnější, orientace v cenách se stane snazší, protože jedinec bude schopen lépe porovnat opravdovou hodnotu produktu.

Navíc i makroekonomické údaje (důchody, mzdy, sociální dávky, daně, HDP apod.) a kurzovní lísky budou lépe porovnatelné a také přehlednější.

Další neopomenutelnou výhodou je snížení transakčních nákladů. Tyto náklady zahrnují náklady finanční, které jsou zastoupeny hlavně při směně měny, a to formou směnářenských poplatků. Na druhé straně stojí administrativní náklady neboli účetní náklady, které souvisí se správou účetnictví. Při odstranění transakčních nákladů dojde

k významným úsporám, které je nyní velmi obtížné vyčíslit, avšak tento posun bude trvalým přínosem pro českou ekonomiku.

Pro podnikatele, kteří spolupracují se zahraničními subjekty se objeví výhody dlouhodobého charakteru. Euro by zvýšilo stabilitu tohoto typu podnikání, zisk již nebude závislý na aktuální výši směnného kurzu a nebude se tedy měnit. Jelikož je Česká republika závislá na exportu, pro řadu podnikatelů vyvážejících do zahraničí by došlo k pozitivním změnám. Zánik směnných kurzů zapříčiní snížení finančních i administrativních nákladů.

Euro pomůže omezit kurzové riziko vůči hlavním obchodním partnerům, riziko zůstane například u amerického dolaru. Vzhledem k tomu, že euro je silná měna, můžeme předpokládat menší riziko a kolísavost kurzu eura a amerického dolaru, než u české koruny a amerického dolaru. Zavedením eura dojde k usnadnění zahraničních obchodních operací. Zrušení kurzového rizika je hlavní důvod, proč se jednotná měna zavádí, protože má trvalý přínos pro českou ekonomiku.

Cestování bude pro občany pohodlnější, protože nebudou muset pokaždé měnit peníze. Zmizí poplatky za výměnu hotovosti či poplatky za konverzi měny při platbě kartou, tudíž bude cestování i levnější.

Jak již bylo řečeno, při přijetí eura dojde k snížení měnové a kurzového rizika, což by mohlo mít za následek i pokles úrokových sazeb. Tento jev by měl být nejvíce projevít u zemí s vyšším rizikem, protože se stanou důvěryhodnějšími pro investory. Kvůli tomu, že úrokové sazby v České republice jsou nízké, nelze očekávat markantní pokles.

Při přijetí eura bude Česká republika zajímavější pro zahraniční investory, protože jak už jsem výše zmínila dojde k snížení transakčních nákladů a můžeme tedy očekávat příliv investorů ze zahraničí, kteří pomohou zvýšit zaměstnanost.

Vhledem k tomu, že výskyt měnové krize v malé ekonomice je pravděpodobnější než v eurozóně. Může Česká republika předejít této hrozbě zavedením jednotné měny. Po přijetí jednotné měny by se Česká ekonomika stala důvěryhodnější. I přes odstranění rizika národní měnové krize, nám stále zůstává riziko měnové krize v rámci EMU.

Musíme si, ale uvědomit, že přijetí eura s sebou nese pouze přínosy a pozitiva, ale na druhé straně nám stojí náklady a rizika.

6.4.2. Nevýhody

Česká republika ztratí pravomoc provádět samostatnou měnovou politiku. Řízení měnové politiky již nebude v rukou ČNB, ale bude podléhat rozhodnutím ECB. Cenová stabilita je primárním cílem ČNB i ECB, jelikož úrokové sazby jsou na obou stranách téměř totožné, tak by ztráta měnové politiky neměla být pro ČR velkým rizikem. Navíc díky vstupu do EMU budou veřejné finance pod větším dohledem, a to může napomoci udržitelnosti hospodářského růstu. ČNB se sice bude podílet na rozhodování v ECB, avšak nemůže ovlivnit politiku celé eurozóny.

Pokud se země rozhodně pro změnu národní měny, tak se objeví jednorázové administrativní a technické náklady, na které je potřeba se řádně připravit. Bude potřeba připravit pracovníky na změnu a naučit je pracovat s novou měnou, s tím souvisí změna počítačových systémů. Aby došlo k hladké změně je potřeba nejdříve vykonávat všechny operace v obou měnách, v české koruně i v euru. Pokud se podniky na změnu řádně připraví, mělo by dojít k snížení jednorázových nákladů. Pro banky vzniknou náklady v podobě renovací bankomatů a bezplatné směny koruny za eura. Náklady pro stát spočívají především v produkci bankovek a mincí a také ve stažení české koruny z oběhu a její následné likvidaci.

V poslední době se čím dál více začíná hovořit o bezhotovostní budoucnosti. V tomto případě je možné, že než se Česká republika rozhodně vstoupit do EMU II a přijmout euro, nebude již potřeba papírových bankovek a kovových mincí. Za tohoto předpokladu by došlo k snížení jednorázových nákladů pro tisk bankovek. Avšak je

třeba si uvědomit, že nyní je tato situace v nedohlednu a jde spíše o možný vývoj českého pravděpodobně i evropského bankovníctví.

Po vzoru přijetí eura na Slovensku, má česká veřejnost obavu z růstu cenové hladiny. Pokud dojde k zaokrouhlení cen na nejbližší cent nemusí se občané bát zvýšení cen. Avšak na druhé straně stojí marketingové triky, které by mohly zvýšit ceny. Pokud budou ceny uváděny v obou měnách zároveň, mělo by se tomuto riziku zabránit. Navíc na slovenské straně došlo ke jednorázovému zvýšení cen o méně než 1 %.

Další hrozbou je zvýšení inflace v důsledku přijetí společné měny. Česká republika má přibližně stejnou míru inflace jako je v eurozóně, tudíž bychom se měli této hrozbě teoreticky vyhnout.

V současnosti můžeme vidět spoustu diskuzí o nestabilitě eurozóny, která je zapříčiněna zadluženými státy jako je Řecko. Bohužel nemůžeme předpovědět co by se stalo při krachu členské země. Pokud budeme na přijetí eura pohlížet z tohoto úhlu, bylo by lepší ponechat si českou korunu, a tím eliminovat případné náklady na znovuzavedení české koruny.

Dalším nákladem se stane povinnost České republiky vstoupit do ESM¹¹.

Všichni členové eurozóny jsou na sobě vzájemně závislí, jsou tedy nuceni si pomoci v případě zadlužení či jiných těžkostí. Tyto náklady mohou postihnout i ekonomicky zdravé a nezadlužené země.

Pokud objektivně zhodnotíme veškeré klady a zápory, můžeme v euru vidět příležitost následovat západní Evropu a pozvednout ekonomiku naší země.

6.5. Odhadované dopady na státní rozpočet při zavedení eura

Jak jsem již zmínila, tak změnou měny nebude ovlivněn jen soukromý sektor, ale i sektor veřejný. Je tedy potřeba se řádně připravit na možné dopady, tak aby nedošlo k prohlubování státního deficitu či zvyšování státního dluhu.

Ve Francii došlo ke zvyšování cen po přijetí eura, avšak podle studií INSEE společná měna neměla vliv na zdražování, tento krok nastal již za francouzského franku.

¹¹ Evropský stabilizační mechanismus = záchranný fond finanční pomoci pro země eurozóny

Jak již bylo řečeno, s jednotnou měnou bude naše země atraktivnější pro zahraniční investory, protože se sníží transakční náklady a můžeme tedy očekávat jejich příliv. Tato situace podpoří vznik nových podniků a tím i nové pracovní pozice pro naše obyvatelstvo. Tato predikce má pozitivní vliv na veřejné finance a na snižování veřejného deficitu, protože markantní zvýšení zaměstnanosti zajistí menší výdaje sociálního systému a tím ovlivní pozitivně i veřejný deficit. Každoročně je objem vynaložených prostředků největší na sociální dávky, tudíž by tato skutečnost mohla veřejným financím velmi pomoci.

6.6. Financování státního dluhu v České republice a ve Francii

Nejpoužívanějším nástrojem financování státního dluhu v České republice i ve Francii jsou emise státních dluhopisů, ve většině případů jde o střednědobé a dlouhodobé obligace.

Oproti splácení veřejného dluhu stojí veřejný deficit, který se v České republice financuje snižováním mandatorních a quasi mandatorních výdajů.

V České republice se daří udržet relativně stabilní veřejné finance, což o Francii říct nemůžeme. Jako většina zemí Evropské unie i Francie se vyznačuje sociální politikou. Vysoká míra imigrace ovlivňuje veřejný sektor a tím je pro Francii obtížné vykonávat efektivní fiskální politiku.

Závěr

Primárním cílem mé bakalářské práce bylo provést analýzu vývoje dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí v České republice a ve Francii. Na základě této analýzy pak komparovat celý systém veřejných financí s ohledem na vývoj v posledních letech a jeho střednědobou a dlouhodobou udržitelnost. Sekundárním cílem byla analýza příjmů a výdajů veřejných rozpočtů obou zkoumaných zemí a predikce vývoje veřejných financí po přijetí jednotné měny. Potvrzením určených hypotéz bylo dosaženo výše zmíněných cílů. Pro dosažení cílů bylo využito analýz systémů veřejných financí v České republice a ve Francii. Na základě těchto zjištění byla následně provedena komparace obou systémů, která byla základním cílem bakalářské práce. Zvláštní pozornost byla věnována také analýze veřejných rozpočtů se zaměřením na příjmy a výdaje. Součástí práce byla také predikce případného vývoje veřejných financí při přijetí jednotné měny v České republice.

Na základě provedených analýz bylo zjištěno, že jednotlivé ekonomiky prošly rozdílným vývojem. Na jedné straně stojí Česká republika, která podle Maastrichtských konvergenčních kritérií disponuje zdravými veřejnými financemi. Na francouzské straně je tomu naopak. V roce 2015 veřejný dluh dosáhl 95,8 % a deficit veřejného rozpočtu 3,5 %. Tato vysoká procenta jsou dlouhodobě neudržitelná a je potřeba zásah francouzské vlády. Co se týče příjmů veřejných rozpočtů jde o nejrůznější formy daní. Největší výdajovou položkou jsou každoročně náklady na sociální zabezpečení obyvatelstva, kam zařazujeme starobní důchody, podporu v nezaměstnanosti a sociální dávky.

Rozdíl mezi Českou republikou a Francií je hlavně v rozdílném hospodaření se státním rozpočtem. Na straně státních výdajů má Česká republika oproti Francii přísnější systém rozdělování sociálních dávek, přiznávání podpory v nezaměstnanosti i věk odchodu do důchodu. Na základě práce bylo doporučeno zvýšení počtu let povinného sociálního pojištění a důchodového věku, který je ve Francii jeden z nejnižších v Evropě. Při zvýšení důchodového věku dojde ke snížení tlaku na sociální dávky a sníží se výdaje státního rozpočtu.

Dalším doporučením pro Francouzskou stranu se stala změna systému podpory v nezaměstnanosti. Dle mého názoru má Francii příliš mělká kritéria pro její obdržení, a proto spousta občanů využívá této mezery v systému. Po odpracované době má občan nárok na podporu v nezaměstnanosti, a to v délce, kterou odpracoval. Na tuto podporu mají nárok i příslušníci jiných národností, pokud jsou pojištěni a pracují na území Francie. V návaznosti na tento problém bylo navrženo, aby francouzský systém provedl změny podle českého systému. Doporučení se týká zejména délky přiznané podpory v nezaměstnanosti, kterou bylo doporučeno zkrátit, a to na maximálně 6 po sobě jdoucích měsíců. Dále pak zavedení přísnějšího systému pro cizince a tím eliminovat další výdaje státního rozpočtu.

Na závěr bych ráda zmínila, že téma práce je velmi obsáhlé a mohlo by být podkladem pro magisterskou práci, kde by byla hlouběji řešena problematika výdajů Francie a dlouhodobá udržitelnost francouzských veřejných financí.

Resumé

Pour commencer il faut mentionner que ma thèse décrit les finances publiques en République tchèque et en France.

Pour bien comprendre la situation économique des pays examinés il faut connaître l'évolution de l'intégration européenne qui était expliqué dans le premier chapitre. Le deuxième chapitre parle des critères de convergence de Maastricht surtout du critère fiscale, ça vaut dire du déficit public et de la dette publique. La comparaison de système est examinée aux chapitres 3 et 4. Dans le 5ème chapitre je décris la situation de budget public en République tchèque et en France. J'examine les dépenses et les revenus de l'État. Le dernier chapitre décrit des changements de finances publiques en République tchèque en acceptant l'euro. Suite aux chapitres précédents, je fais une proposition d'amélioration de système sociale en France qui concerne la caisse de retraite, la caisse de maladie et la caisse d'allocations familiales.

L'objectif est de trouver une solution pour améliorer la situation des finances publiques en France et aussi prévenir des avantages et des inconvénients d'acceptation d'euro en République tchèque.

Seznam použité literatury

BALDWIN, Richard E. a Charles WYPLOSZ. *Ekonomie evropské integrace*. 4. vyd. Praha: Grada, 2013, 580 s. ISBN 978-80-247-4568-8.

BÁRKOVÁ, Dana. *Euro - jednotná měna pro nejednotnou Evropu*. Ostrava: Key Publishing, 2014, 29 s. Monografie. ISBN 978-80-7418-217-4.

DINAN, Desmond. *Ever closer union: an introduction to European integration*. 4th ed. Basingstoke: Palgrave Macmillan, c2010, xiii, 619 s. The European Union series. ISBN 978-0230-27261-3.

GRANT, Susan a C. G. BAMFORD. *The European Union*. 5th ed. Oxford: Heinemann Educational Publisher, 2006, 123 s. ISBN 9780435332358

HAD, Miloslav a Luděk URBAN. *Evropská společenství: první pilíř Evropské unie*. 2. rozš. a upr. vyd. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2000, 165 s. ISBN 8085864886.

KOCÁNKOVÁ, Gabriela. *SYSTÉM SOCIÁLNÍCH SLUŽEB VE FRANCII V KOMPARACI S ČR*. Brno, 2008. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Ing. Mirka Wildmannová, Ph.D.

KOVÁŘ, Martin a Václav HORČIČKA. *Dějiny evropské integrace*. V Praze: Triton, 2006. *Dějiny do kapsy*. ISBN 80-7254-731-3.

KUBÍK, Jan. *Zapojení České republiky do systému ERM II*. Sedlčany, 2007. Diplomová práce. Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta managementu v Jindřichově Hradci.

KUNEŠOVÁ, Hana a Radomír MRKVAN. *Evropská unie: vybrané kapitoly z pohledu ekonomy*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2005, 256, [3] s. ISBN 8070433906.

LACINA, Lubor a Jan OSTŘÍŽEK. *Učebnice evropské integrace*. 3., přeprac. a rozš. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2011, 468 s. ISBN 978-80-87474-31-0

PLCHOVÁ, Božena, Josef ABRHÁM a Mojmír HELÍSEK. *Česká republika a EU: ekonomika - měna - hospodářská politika*. Praha: Krigl, 2010, 206 s. ISBN 978-80-86912-39-4.

PŘIBYLOVÁ, Nikola. *Daňové reformy v ČR – vývoj od roku 1993*. Praha, 2016. Bakalářská práce. VŠE. Vedoucí práce Prof. Ing. Květa Kubátová, CSc.

Elektronické zdroje

CEDEF - Quels sont les taux de TVA en vigueur en France et dans l'Union européenne ? | Le portail des ministères économiques et financiers. Le portail des ministères économiques et financiers | Le portail des ministères économiques et financiers [online]. Copyright © [cit. 16.04.2018]. Dostupné z: <https://www.economie.gouv.fr/cedef/taux-tva-france-et-union-europeenn>

ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. 80 let sociálního pojištění [online]. [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: http://www.cssz.cz/stranky/konference-80let/brozura_c.pdf

Comptes nationaux annuels base 2010. INSEE [online]. Institut national de la statistique et des études économiques, 2016 [cit. 2017-02-02]. Dostupné z: <http://www.bdm.insee.fr/bdm2/listeSeries>

EURO: Jsme povinni ho přijmout. Hospodářské noviny [online]. Matěj Kraus, 2014 [cit. 2017-01-31]. Dostupné z: <http://evropske-hodnoty.blog.ihned.cz/c1-62543380-euro-jsme-povinni-ho-prijmout>

Francie: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled | BusinessInfo.cz. BusinessInfo.cz - Oficiální portál pro podnikání a export [online]. Copyright © Zastupitelský úřad ČR v Paříži [cit. 16.04.2018]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/francie-zakladni-charakteristika-teritoria-19012.html>

Inflation France – current French inflation. Worldwide inflation inflation data [online]. 2017 [cit. 2017-01-31]. Dostupné z: <http://www.inflation.eu/inflation-rates/france/historic-inflation/cpi-inflation-france.aspx>

KONSOLIDOVANÉ ZNĚNÍ SMLOUVY O FUNGOVÁNÍ EVROPSKÉ UNIE. Euroskop [online]. Úřední věstník Evropské unie, 2008 [cit. 2017-01-23]. Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/54/16334-fungovani_eu.pdf

Konvergenční zpráva: Červen 2016. European central bank: Eurosystem [online]. Frankfurt nad Mohanem: Evropská centrální banka, 2016 [cit. 2017-01-23]. Dostupné z: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/conrep/cr201606.cs.pdf?b9ada80a4f9366cf328f40ac3af33197>

Plnění vstupních podmínek. Zavedení eura [online]. prof. Ing. Oldřich Dědek, CSc., 2016 [cit. 2017-02-02]. Dostupné z: <http://www.zavedenieura.cz/cs/euro-a-ceska-republika/plneni-vstupnich-podminek>

Quelles sont les principales réformes de la retraite ?. Jeune Senior – Expert Retraite, Télé-assistance, Santé voyages [online]. Copyright © 2018 Mondial Assistance [cit. 16.04.2018]. Dostupné z: <https://www.jeune-senior.fr/retraite-historique-reforme>

Taux d'intérêt à long terme. OCDE [online]. Organisation de Coopération et de Développement Économiques, 2017 [cit. 2017-02-01]. Dostupné z: <https://data.oecd.org/fr/interest/taux-d-interet-a-long-terme.htm>

Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladěnosti ČR s eurozónou. Česká národní banka [online]. Praha: Ministerstvo financí České republiky a Česká národní banka, 2016 [cit. 2017-01-24]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/strategicke_dokumenty/pristoupeni_emu.html

Seznam grafů a tabulek

Graf 1: Vývoj kurzu české koruny vůči euru

Graf 2: Vývoj veřejného dluhu v závislosti na HDP

Tabulka 1: Vývoj plnění kritéria cenové stability

Tabulka 2: Vývoj plnění kritéria dlouhodobých úrokových sazeb

Tabulka 3: Vývoj plnění kritéria o veřejném deficitu

Tabulka 4: Vývoj plnění kritéria o veřejném dluhu

Tabulka 5: Vývoj veřejného deficitu a dluhu v ČR před a po vstupu do EU

Tabulka 6: Vývoj veřejného deficitu a dluhu v ČR před a po vstupu do EU

Tabulka 7: Vývoj veřejného deficitu a dluhu ve Francii před a po vstupu do EMU

Tabulka 8: Vývoj veřejného deficitu a dluhu ve Francii před a po vstupu do EMU

Seznam zkratek

ČNB = Česká národní banka

DPFO = Daň z příjmu fyzických osob

DPH = Daň z přidané hodnoty

DPPO = Daň z příjmu právnických osob

ECB = Evropská centrální banka

EHS = Evropské hospodářské společenství

EMI = Evropský měnový institut

EMS = Evropský měnový systém

EMU = Evropská měnová unie

ERM I = Evropský mechanismus směnných kurzů I

ERM II = Evropský mechanismus směnných kurzů II

ES = Evropské společenství

ESM = Evropský stabilizační mechanismus

ESUO = Evropské společenství uhlí a oceli

EURATOM = Evropské společenství pro atomovou energii

HDP = Hrubý domácí produkt

HICP = Harmonizovaný index spotřebitelských cen

MMF = Mezinárodní měnový fond

NDR = Německá demokratická republika

NSR = Spolková republika Německo

WTC = World Trade Center, Světové obchodní centrum